

Підготувала **Анастасія МАРЦИШИН** магістрантка факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Позашкілля як точка опори: десять звершень 2025 року

8 грудня у пресцентрі Укрінформу відбулася пресконференція «Позашкільна освіта – 2025: десять звершень», під час якої підбито підсумки року у сфері позашкільної освіти та вручено відзнаки за внесок у її розвиток. Захід організували Міжнародна асоціація позашкільної освіти, Державна служба якості освіти України, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, кафедра теорії і методики позашкільної освіти та науково-дослідна лабораторія теорії і методики позашкільної освіти. Модерувала пресконференцію журналістка і громадська діячка Марина Мосієнко.

Цьогоріч захід став дев'ятою поспіль церемонією відзначення «Партнерство позашкільної освіти» і «Лідер позашкільної освіти» та збігся з десятиріччям Міжнародної асоціації позашкільної освіти. За словами президентки асоціації Олени Биковської, до події онлайн зареєструвалося понад дві тисячі учасників, що засвідчує високий інтерес до позашкільної освіти в Україні.

За офіційними даними, станом на 1 грудня 2025 року в Україні функціонували 1151 заклад позашкільної освіти, у яких навчалося понад 780 тисяч вихованців, учнів і слухачів. Освітній процес забезпечували 14 650 педагогів, а загальна кількість гуртків та творчих об'єднань перевищувала 51 тисячу. Учасники заходу наголосили, що в умовах воєнного стану заклади позашкільної освіти не лише продовжують навчальну діяльність, а й надають психологічну підтримку дітям, сприяють національно-патріотичному вихованню та волонтерській активності.

Голова Державної служби якості освіти України Руслан Гурак повідомив, що за результатами перевірок та аналізу даних органів місцевого самоврядування фіксується скорочення мережі закладів позашкільної освіти, насамперед у сільських громадах. Він зазначив, що доступність позашкільної освіти часто має декларативний характер, а диспропорція між різними напрямками роботи зберігається: переважають культурно-масові активності, тоді як технічні та прикладні гуртки розвиваються слабше.

Водночас за його словами, дослідження свідчать про позитивний вплив участі дітей у гуртках на результати навчання з математики та української мови, зокрема серед тих, хто займається музикою, танцями, співом чи спортом. Він наголосив, що в умовах війни позашкільна діяльність є одним із найдієвіших способів відволікти дітей від воєнної реальності шляхом змістовної участі у заходах.

Голова Національного агентства кваліфікацій Юрій Баланюк поінформував про спільну роботу з Міжнародною асоціацією позашкільної освіти щодо опису вимог до професій фахівців, які працюють у позашкільлі. Він наголосив на важливості актуалізації знань, умінь і навичок цих працівників з урахуванням змін технологій, комунікацій і методів навчання. Баланюк підкреслив, що позашкільна освіта є важливим майданчиком для практикоорієнтованого навчання, де діти можуть перевірити свої схильності та спроектувати майбутню професію, у тому числі в контексті майбутньої відбудови України.

Представниця Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій Ірина Малигіна зазначила, що позашкільна освіта розглядається комітетом як важлива частина загальної освітньої системи,

яка не є лише доповненням до формальної школи. Вона підкреслила роль позашкілля у формуванні цінностей, розвитку навичок майбутнього та збереженні дитинства в умовах війни. Виступаючи від імені комітету, Малигіна подякувала Міжнародній асоціації позашкільної освіти за десятирічну діяльність, спрямовану на підтримку закладів позашкільної освіти та законотворчу роботу в цій сфері.

Прессекретарка Президентського фонду Леоніда Кучми «Україна» Дарка Оліфер розповіла про довгострокову співпрацю фонду з позашкільними закладами, зокрема про передачу з 2013 року понад 70 музичних інструментів Steinway Essex закладам освіти та культури в різних регіонах України, серед яких Хмельницький, Івано-Франківськ, Білгород-Дністровський, Бердичів, Дніпро та Луцьк. Вона також навела приклад Кіровоградського обласного центру дитячої та юнацької творчості, який у партнерстві з американським інститутом травми впроваджує програми психологічної підтримки, а його керівниця відзначена Координаційним центром психічного здоров'я при Кабінеті Міністрів України. Оліфер підкреслила, що позашкілля, за її словами, не очікує рішень лише від держави, а натомість дає суспільству підготовлених, професійних людей.

Окрему увагу під час заходу приділили професійній підготовці педагогів позашкільної освіти. Було представлено результати роботи серії методологічних семінарів, які з 2020 року спільно проводять Український державний університет імені Михайла Драгоманова, науково-дослідна лабораторія теорії та методики позашкільної освіти та Міжнародна асоціація позашкільної освіти. За цей час відбулося 24 семінари, у яких взяли участь понад 46 тисяч учасників, а кількість відеопереглядів

перевищила 118 тисяч. Тематика охоплювала питання якості освіти у закладах позашкільної освіти, профорієнтації, розвитку кадрового потенціалу, психологічної підтримки дітей у період воєнного стану та впровадження інновацій.

Учасники також відзначили українсько-американський соціально-психологічний проєкт Vela, який реалізується Кіровоградським обласним центром дитячої та юнацької творчості у партнерстві з американською організацією Vela. З березня 2022 року в межах проєкту підтримку отримали понад 15 тисяч українських педагогів, психологів та працівників закладів освіти, зокрема через курси, методичні семінари, кейс-стаді-зустрічі та групи взаємопідтримки, присвячені роботі з дітьми у стані стресу, переживанні втрати та профілактиці булінгу.

Під час церемонії були вручені почесні відзнаки «Партнерство позашкільної освіти – 2025» та «Лідер позашкільної освіти – 2025» у десяти номінаціях, які охопили державно-громадське й регіональне партнерство, знакові події року, міжнародну співпрацю, розвиток медіапростору, професійну підготовку педагогів, підвищення якості, новації, громадську активність, ювілеї та успішні проєкти у сфері позашкільної освіти. Учасники наголосили, що географія лауреатів включає як прифронтові регіони, так і відносно безпечні області, що дозволяє побачити цілісну картину роботи позашкілля в умовах війни.

У номінації, присвяченій державно-громадському та регіональному партнерству, відзначили співпрацю Міжнародної асоціації позашкільної освіти з центральними органами виконавчої влади, парламентським комітетом, органами місцевого самоврядування та інституціями, відповідальними за якість освіти і кваліфікаційні стандарти. Учасники

підкреслили, що саме на цьому рівні закладаються рішення щодо збереження мережі закладів, їхнього фінансування та кадрової політики.

У номінаціях «Знакові події» та «Міжнародне партнерство» представлено приклади довготривалих і комплексних ініціатив: від роботи Херсонського центру позашкільної роботи, який пройшов шлях від повністю дистанційного формату до реалізації очних таборових проєктів для дітей у прифронтовому регіоні, до програм тимчасового перебування українських дітей в італійських сім'ях і участі у міжнародному проєкті «City of the Future», що об'єднує тисячі дітей з кількох десятків країн і розвиває серед них інженерні та проєктні навички.

У номінаціях, що стосувалися розширення медіапростору та громадської активності, було відзначено роботу загальноукраїнських і локальних медійних та освітніх осередків, які системно висвітлюють діяльність позашкільних закладів, фіксують історії стійкості у прифронтових регіонах, підтримують волонтерські ініціативи, працюють з дітьми внутрішньо переміщених осіб та впроваджують благодійні проєкти на підтримку Збройних сил України. Окремі колективи представили в межах церемонії власні практики музичної, художньої та туристично-краєзнавчої роботи з дітьми як інструментів психологічної підтримки та інтеграції громад.

Низка номінацій була присвячена якісним та інноваційним практикам у позашкільній освіті – від еколого-натуралістичних центрів, які поєднують роботу з природою, краєзнавством та патріотичним вихованням, до проєктів, що розвивають дитячий туризм, спортивне орієнтування, медіаграмотність і молодіжну журналістику, створюють

сучасні коворкінг-простори для дітей і підлітків та впроваджують музичну арттерапію як частину роботи з наслідками війни.

Завершуючи пресконференцію, Олена Биковська окреслила пріоритети позашкільної освіти на 2026 рік. Серед них – забезпечення можливості для кожної дитини знайти свій заклад, гурток чи секцію, де вона зможе розвивати здібності й отримувати психологічну підтримку; збереження профільності закладів позашкільної освіти; посилення уваги до педагогічної професії; а також підтримка педагогів з боку засновників закладів. Вона висловила сподівання, що у 2026 році відбудеться десята, ювілейна церемонія нагородження, а система позашкільної освіти отримає нові можливості для розвитку.